

като се различават по неувловими на пряк полглед подробности, но дават различна напълно индивидуална физиономия на двамата църковни отци. Различна е още структуратурата на черепите им, която обуславя чертите на лицата и тяхното разположение. Под широкото, обрामчено с почти равна ивица бяла коса чело на св. Никола, набраздено от три леки бръчки, веждите са извити високо, като лявата вежда и окото на светец са по-високо разположени от десните и с това спокойният замислен полглед е добил особена дълбочина. Под изпъкналите скули бузите хлътват изведнъж, а равната линия на устата като че криве задръжкено или горчивина. Лицето на св. Василий е друго – слабо, дългунесто, с тесен дълъг нос, удължено и от заострената тъмна брада. Двете бръчки на челото и тези отстраня на устата са по-тъмни и възбани, очите, помалки, са вперени в зрителя с въпрос, подвиг и от извистата надолу линия на устата. Лявото око и тук е по-високо, но едва забележимо. По-подчертан е и контурът на окото над клепача и с това полгледът на светец е напълно различен от този на св. Никола. Интересно е да отбележим, че двете лица дори са моделирани по различен начин. Лицето на белокосия, замислен за доброто на своето паство св. Никола е изпразнено от светли, розова и белезникава охра с малко по-тъмнорозови сенки, докато при тъмнокосия Василий изпитото тясно лице има кафеникави сенки. Черният контур, бележеш и чертите на лицата, е лек и не се натрапва. Фелонът на св. Василий е тъмносин, а сенките по омофора – охрови. Формулата, по която са разпределени тънките под лясното му рамо, предвещава разположението на тънките на дрехите от стенописите на „Св. София“ в Охрид, но в костурската църква всячко е по-спокойно и изчистено. И двата образа се открояват на сиво-син фон, чиято мекота допринася за класическия звуцене на изобразението. Който познава житията на двамата светци, ще бъде поразен от върхната психологическа характеристика на всяко от тези изобразения – залрижения за бедните и онеправданите мирнически епископи св. Никола⁶⁶, женият име е свързано с безкрайни добрини и легендарни чудеса, и създава на основния текст на литургията и на „Правилата за монасите“, утвърждаващи неговите обществени (т. нар. „Василиевски“) монастири, богослова, епископа на Кесария Кападокийска Василий⁶⁷. Двамата светци се свързват както с борбата си срещу арианството, за чистотата на православия и Никейския символ на вярата, така и с широката си благотворителна дейност, макар че всеки от тях се е проявил по различен начин. Тъй като не е обичайно църковни отци, чиято място е в първия религиозен начин. Тъй като не е изписват в притвора, предполагаме, че тук техните изобразения на абсидата, да се изписват в притвора, предполагаме, че тук техните изобразения имат вотивен (молитвен) характер, че са свързани с конкретен обет или прошение на ктитора. Това става още по-ясно при изобразението на св. св. Константин и Елена върху северната стена, тъй като ктиторът на име Константин е изписан на съседната, източната стена на притвора. Боят украсените лорове, даматики и торакци, формата на короните на византийския император Константин и неговата майка Елена имат паралели в паметници от IX до XI в.⁶⁸ Релица белези обличават тези изобразения с образите на двамата църковни отци от южната арка, но изпъненето като че е по-елементарно, а освен това липсва дълбокият вътрешен заряд на двамата епископи. Очите и тук са широко отворени, веждите дълбоки, носовите праги, но малко по-къси, челата – ниски и захлупени от косите, контурът – по-плътен и твърд. Кътир-ът Константин, рисуван по същия начин, прилича на св. Василий. Предполагаме, че и тук са дрехите му обаче напоят тези по фелона на св. Василий. Предполагаме, че и тук са работили живописци от едно и също ателие, но по-елементарната живопис в северо-източния ъгъл ни подсказва, че вероятно е правена от помощник на майстора. Като отчитаме одухотвореността на образите на църковните отци, изказа на дълбоко напъжение и художествената мара в тяхното изобразение, смятаме, че трябва да бъдат отнесени към началото на XI в. Буквите на надписите тук са вече с правоъгълна формата, леко издължени, което също е белег за по-късна дата в сравнение с надписите в двата предни стенописни композиции. В двата епископски образа, открити на мястото на сивосин фон, има нещо наистина класическо, характерно за втория, „атически“ етап на класицизма от прехода между X и XI в.⁶⁹ Тези образи подготвят по-късната и по-експресивна живопис от „Св. София“ в Охрид. Като имаме предвид напъжното на чудесните, спокойни и още по-фини по изпънените образи от този тип в притвора на солуиската църква „Св. София“, смятаме, че и в тази костурска църква са работили солуиски майстори⁷⁰.

Високото, обрामчено с бяла коса чело на св. Никола от първоначалната живопис в църквата „Св. Врач“ в Костур има близък паралел в образа (вероятно на същия светец) в първия пласт от живописата на базиликата „Св. Ахил“ на Преспа⁷¹, който е навярно и от същото време, т. е. от царуването на Самуил. Стенописите от този първи